

Hjem > Promilleafgiftsfonden > 2014 > Videnbase og specialrådgivning > Sten- og jorddiger

Sten- og jorddiger

Sten- og jorddiger er beskyttede i henhold til museumslovens kap. 8a, lovbkg. nr. 358 af 8. april 2014. De nærmere Promilleafgiftsfonden for landbrug regler om hvilke sten- og jorddiger, der er beskyttede, fremgår af bkg. nr. 1190 af 26. september 2013 om beskyttede sten- og jorddiger.

Reglerne betyder, at der ikke må foretages ændring i tilstanden af de beskyttede sten- og jorddiger.

Hvilke terrænformationer er beskyttede?

De beskyttede diger fremgår nærmere af bekendtgørelsens § 1.

Beskyttelse omfatter:

1. stendiger
2. offentligt ejede diger
3. diger på eller ved beskyttede naturtyper og
4. diger angivet på 4 cm kort (seneste udgave inden 1992)

Uden for beskyttelse er:

1. diger eller dele af diger, der ligger i byzone eller sommerhusområde, medmindre diget afgrænser et byzone- eller sommerhusareal fra landzone,
2. diger omkring kirkegårde, der er omfattet af lovgivningen om Folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde,
3. havediger, dog omfatter undtagelsen ikke ældre diger langs landsbygader, når digerne samtidig afgrænser haver mod gaden, samt ældre diger, som afgrænser herregårdsparker og præstegårdshaver,
4. diger langs vandløb, der alene har til formål at sikre lavtliggende arealer mod oversvømmelse,
5. diger, der alene tjener kystbeskyttelsesformål,
6. diger, der alene tjener til beskyttelse mod sand- eller snefygning og
7. diger, der alene tjener til beskyttelse mod støj (støjvolde).

Alle stendiger er således beskyttede. Det samme gælder alle offentligt ejede diger og diger ved eller på beskyttede naturtyper. Endeligt som det mest omfattende omfatter beskyttelsen diger angivet på 4 cm kort.

Digerne er ikke nærmere definerede i hverken loven eller bekendtgørelsen.

Ved sten- og jorddiger og lignende forstås ifølge vejledningen side 28 menneskeskabte, linjeformede forhøjninger af sten, jord, græstørv, tang eller lignende materialer, som fungerer eller har fungeret som hegn og har eller har haft til formål at markere administrative-, ejendomsmaessige- eller anvendelsesmaessige skel i landskabet.

Uden for begrebet falder digelignende strukturer som f.eks. tipvognespor, støjvolde, terrænspring øget ved til- og frapløjning, sammenføjet sand i læhegn o. lign., uanset at sådanne strukturer er angivet på kort med digesignatur.

Stendiger er diger, som helt eller hovedsagligt er opført af sten. Sådanne diger er altså beskyttede, uanset om de fremgår af 4 cm kort.

Det er ikke nærmere defineret, hvor høj eller bred en forhøjning skal være, for at der er tale om et jorddige.

Der fremgår følgende af vejledningen side 17:

I visse egne, hvor sandflugt og jordfygning ofte forekommer, kan der være tilfælde, hvor det er vanskeligt umiddelbart at afgøre, om der er tale om et lavt dige eller sammenføjet sand og jord. Kendskab til digets historie, evt. med støtte i ældre kort, kan oftest afgøre spørgsmålet. I alvorlige tvivlstilfælde kan et lille, sonderende snit i diget – gerne i nærheden af den ene ende – give svaret. Et dige vil som regel aftegnes klart i snittet.

Diger på eller ved beskyttede naturtyper vil som reglen også være omfattet af beskyttelsen mod tilstandsændringer efter naturbeskyttelseslovens § 3. Det rejser naturligvis spørgsmålet, om der er tale om et beskyttet areal.

Sten- og jorddigerne er vejledende registreret på Miljøportalen. Det er ligeledes muligt på Geodatastyrelsens hjemmeside at se den seneste udgave af [4 cm kort](#) (1:25.000) inden 1992, hvor bestemmelsen blev indført.

Kommunerne kan lave en konkret udpegning

Kommunerne har efter bekendtgørelsens § 2 mulighed for at foretage en konkret udpegning af diger omfattet loven, dvs. kommunen kan beslutte, at yderligere diger skal være omfattet samt at udtage diger fra beskyttelsen, når diget har ringe kulturhistorisk, biologisk og landskabelig værdi.

Der er så vidt vides ingen kommuner, der har foretaget en sådan konkret vurdering, der efter den oprindelige bestemmelse skulle omfatte hele kommunen. Nu er det muligt at foretage den konkrete udpegning sognevis.

Myndigheder

Det er kommunalbestyrelsen, der er dispensationsmyndighed og som efter bekendtgørelsens § 8 skal give oplysning, om en terrænformation er et beskyttet sten- eller jorddige. Kommunalbestyrelsens afgørelser kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Det er kulturministeren, der efter lovens § 29 t påser overholdelsen af bestemmelserne og i givet fald udsteder påbud om at foranledige et ulovligt forhold lovliggjort.

Tilsyn, dispensation og påbud

Det påhviler efter lovens § 29 p den enhver tid værende ejer eller bruger at berigtige et ulovligt forhold.

Påbud kan som udgangspunkt ikke påklages, men det kan normalt efterprøves, om der reelt er tale om et ulovligt forhold.

Der kan efter lovens § 29 j, stk. 2 søges om dispensation hos kommunen. Dispensationspraksis er restriktiv.

Der fremgår følgende af tilsynsbekendtgørelsen: Bestemmelsen om dispensation administreres restriktivt. Det er kun sjældent, at der gives tilladelse til at fjerne et helt dige. Dige gennembrud kan tillades, hvor det er særlig begrundet. Det kan f.eks. være tilfældet ved mageskifte, hvor det er uforholdsmæssigt vanskeligt at komme til nytilkøbt jord. Det samme gælder, hvis det bl.a. ud fra en trafikikkerhedsmæssig vurdering er farligt at køre ud på en landevej.

Markdrift og arronderingsmæssige hensyn kan således normalt ikke begrunde en dispensation. Det hedder således generelt i en afgørelse fra Natur- og Miljøklagenævnet: "Det fremgår af lovens forarbejder og fast praksis, at det ikke er tilstrækkeligt til at meddele dispensation, at der er påvist driftsmæssige eller økonomiske interesser i at diget fjernes. Med formuleringen, at der kun i "særlige tilfælde" kan dispenseres fra forbuddet mod tilstandsændringer, er det angivet, at der kun sjældent kan gøres egentlige undtagelser, i hvert fald for så vidt angår så væsentlige indgreb som nedlæggelse."

Hvis terrænformationen er fjernet og diget fremgår af kortet, kan det være vanskeligt at få medhold i, at der ikke var tale om et jorddige. Alle tilgængelige oplysninger kan naturligvis fremlægges. Tilsvarende skal kommunen og Kulturstyrelsen fremlægge deres oplysninger ved en

partshøring.

Der kan dog eksempelvis peges på [afgørelse](#) fra Nordfyns kommune, hvor Kulturstyrelsen nåede frem til, at der på en strækning lovligt var fjernet et dige før 1992, uanset at det fremgik af seneste 4 cm kort før 1992, der i dette tilfælde er oplyst til at være rettet i 1982.

Vidneudsagn kan være relevante, men i en [sag](#) fra Kolding blev de alligevel ikke anset for tilstrækkelige til at få sagen genoptaget.

Der kan ligeledes henvises til dom fra fra Vestre Landsret, UFR 2004.2526V, hvor det anføres:

”Landsretten anførte videre bl.a., at selv om nogle af vidneforklaringerne kunne pege på, at diget mod den fjerneste del af trekantarealet fremstod som meget lavt og muligvis for en del blot var af digelignende struktur af sammenføjet sand i læhegnet, måtte det komme T til skade, at han havde fjernet det, der på kortene er registreret som et dige, uden at amtet havde haft lejlighed til at vurdere, om der var tale om et dige i forbindelse med en eventuel sag om dispensation. Fjernelsen af diget måtte tilregnes T som uagtsom, og T idømtes en bøde på 5.000 kr.”

Der kan også henvises til de ovennævnte kriterier for kommunernes mulighed for en konkret udpegning og det fremgår også af Natur- og Miljøklagenævnets praksis, at nævnet vurderer, om der er tale om et beskyttelsesværdigt dige. Nævnet vurderer også, om der kunne være særlige forhold. Det må antages f.eks. at kunne være passivitet fra myndighedernes side.

Et erstatningsdige anses ikke for at kunne begrunde en dispensation.

Hvis der er meget, der taler for, at der ikke var et reelt jorddige, kan det være muligt at få et fotogrammetrisk firma til at udtegne højden på terrænformationen, men der kan som nævnt ikke gives en fast definition på, hvor høj terrænformationen skal være, før der er tale om et beskyttet dige.

Få tjekket angivelsen af beskyttede sten- og jorddiger

Det anbefales derfor, at landmænd foretager en gennemgang af angivelsen af beskyttede diger på Miljøportalen og vurderer, om der kan være anledning til at få angivelsen afregistreret ved en henvendelse til kommunen.

Det vil som nævnt være langt vanskeligere at få dispensation eller få myndighedernes anerkendelse af, at der ikke er tale om et beskyttet dige, når først terrænformationen er fjernet.